

มติชนสุดสัปดาห์
ศุกร์ 15 ก.ค. 54

อาหารสมอง สังคมชี้คุณภาพการศึกษา

วีรกร ตรีเศศ

ถ้าใครสังเกตจำนวนของบัตรเสียจากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านไปนี้ จะรู้สึกแปลกใจว่า ในจำนวนคนที่ลงคะแนนเสียงประมาณ 35 ล้านคน (สัดส่วนคนมาลงคะแนนทั่วประเทศร้อยละ 75) มีถึง 2 ล้านใบ หรือร้อยละ 5.79 ของการเลือก ส.ส.เขต ที่เป็นบัตรเสีย (สำหรับปาร์ตี้ลิสต์บัตรเสีย 1.7 ล้านคน) ตัวเลขนี้สูงกว่าสัดส่วนปกติในประเทศอื่น ๆ หรือแม้แต่บ้านเราเองซึ่งเคยอยู่ที่ ประมาณต่ำกว่าร้อยละ 2.5-2.7 คำถามคือมันเกิดอะไรขึ้นกับการเลือกตั้งครั้งนี้

ผมคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นอาจเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาของคนไทยที่ดีกว่า ONET ซึ่ง เป็นการสอบวัดความรู้ของวิชาที่เรียน หรือ GAT ซึ่งวัดความถนัดทั่วไปของผู้สอบ ทำไมถึงพูดอย่างนี้?

ผมเชื่อว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดบัตรเสียเป็นจำนวนมากขึ้นครั้งนี้มาจากข้อความในบัตรที่ บอกว่าให้ “กาเครื่องหมายหลังชื่อ” ซึ่งหมายถึงให้ใส่เครื่องหมายกากบาทในช่องหลังชื่อ อย่างไรก็ตามคนไทยประมาณ 2 ล้านคนเข้าใจว่าการกาเครื่องหมายหลังชื่อคือการกาเครื่องหมายตรงหลังชื่อ จริง ๆ โดยมีได้กาในช่องหลังชื่อที่เขาเตรียมไว้ให้

เท่าที่ได้ยินมาในการเลือกตั้งครั้งก่อน ๆ ข้อความไม่เหมือนครั้งนี้ที่คณะกรรมการ เลือกตั้งพยายามปรับปรุงใหม่ให้กะทัดรัดขึ้นโดยระบุให้ “กาเครื่องหมายหลังชื่อ” และผลที่เกิดขึ้นก็คือกลายเป็นบัตรเสีย

ที่เขียนมานี้เป็นจริงหรือไม่ ก็ต้องพิสูจน์กันด้วยการตรวจบัตรเสียว่าส่วนใหญ่เสีย เพราะอะไรเพื่อแก้ไขครั้งต่อไป อย่างไรก็ตามก็ถ้าที่พูดเป็นจริงก็แสดงว่าผู้ลงคะแนนเสียงจำนวนหนึ่ง อาจขาดตรรกะ หรืออาจขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ คล้ายกับเรื่องตลกที่เล่า กันว่าชายคนหนึ่งใส่เสื้อทั้งตัวและบอกเพื่อนว่าโชคดีมากที่ภาษาไทยแข็งแรงจึงรอดตายมาได้จาก อุบัติเหตุรถคว่ำ เพราะเห็นป้ายบอกว่า “ทางโค้งอันตราย” จึงขับไปตรง ๆ ไม่เลี้ยวไปตามโค้ง ถ้าอ่านป้ายไม่เข้าใจปานนี้เป็นศพไปแล้ว

การ “กาบัตริเสียหลังซื้อ” เป็นผลพวงจากระบบการศึกษาที่ขาดประสิทธิภาพของเราหรือไม่ ขอชวนให้คิด ถ้าเรื่องที่คุณคิดนี้เป็นจริงก็น่าเป็นห่วงคนไทยมากในเรื่องการคิดเป็น

เรื่องที่สองที่เป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาได้ดีคือการเป็นทาสของการโฆษณา เป็นเหยื่อของการตลาดสมัยใหม่ จนเป็นหนี้สินล้นพ้นตัวกันไปหมดเพราะอยากได้วัตถุมาบริโภค ก่อนที่มีเงินซื้อ กิจกรรมเงินกู้จึ๊งรุ่งเรื่องทั่วทุกหัวระแหง

ใครบอกว่าสินค้าใดดีก็ลองซื้อมาบริโภคกันอย่างกว้างขวาง แห่ตามกันโดยขาดการไตร่ตรอง ขาดความคิดวิเคราะห์ก่อนที่จะซื้อ

เรื่องที่สามที่เป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษา คือ การเชื่อข่าวลือของคนไทย ไม่ว่าจะ เป็นข่าวลือเกี่ยวกับเรื่องอะไร หรือเกี่ยวกับใคร คนไทยมักจะเชื่อเอาไว้ก่อนโดยไม่คิดประเมินว่า มันพอจะเป็นไปได้หรือไม่ เมื่อเชื่อแล้วก็กลายเป็นพาหะของการนำข่าวลือไปแพร่ต่อ เพราะ สำหรับบางคนแล้วการได้เล่าสิ่งที่คนอื่นไม่รู้ (ข่าวลือมักมีคนตั้งใจปล่อยเพื่อทำให้คนอื่นเสียหาย) ทำให้ตนเองรู้สึกว่าเป็นคนมีอำนาจเหนือคนอื่นที่ไม่รู้

ด้วยเหตุนี้การปล่อยข่าวลือเพื่อทำลายบุคคลอื่นจึงเป็นสิ่งที่ไม่ยากเย็นในสังคมที่มีคุณภาพการศึกษาไม่สูง คิดไม่เป็น วิเคราะห์ไม่เป็น

มนุษย์โดยทั่วไป “ชอบที่จะเชื่อในสิ่งที่ตนเองอยากเชื่อ” อยู่แล้ว ดังนั้นข่าวลือใดที่ สอดรับกับความเชื่อที่มีอยู่แล้วจึงเชื่อกันทันที เราไม่ชั่งน้ำหนักของเหตุและผลก่อนที่จะรับเอา มาเป็นความเชื่อ หรือศรัทธา หรือชอบ แต่โดดเข้ารับความเชื่อตามทางโน้มน้าวที่อยากเชื่ออยู่แล้วทันที พวกเราจึงถูกหลอกได้โดยง่าย

เรื่องที่สี่ของตัวชี้วัดก็คือการคล้อยเชื่อตาม Exit Poll กันในโทรทัศน์ของโฆษกและผู้ร่วมรายการทุกสถานีของการเลือกตั้งที่ผ่านมา พูดกันเป็นตุเป็นตะราวกับเป็นคำตัดสินของพระเจ้า แต่แล้วเมื่อถึงเวลานับจริง นักทำโพลทั้งหลายก็น้ำแตกกันแบบหมอบปฏิเสธยับ เพราะ ผิดพลาดกันในบางกรณีถึง 50-300 เปอร์เซ็นต์!

เราเชื่อกันง่ายตายเกินไปโดยไม่ไตร่ตรองว่าการเก็บข้อมูลของโพลอาจมีข้อผิดพลาด ผู้ตอบอาจไม่ตอบตามความจริง ผู้ถามไม่ได้เก็บข้อมูลตามลักษณะของแต่ละสมาชิกของกลุ่ม ตัวอย่างหาก “นั่งเทียน” เอาเอง ผู้ทำโพลใช้ความรู้สึกส่วนตัวประเมินเอาตามกระแสเพราะ Exit Poll ทั่วประเทศไม่ใช่เรื่องง่าย ฯลฯ

บทเรียนจาก Exit Poll ครั้งนี้อาจทำให้พวกเรามีสติกันมากขึ้น ไม่เชื่อโพลอย่างหน้ามืดตามัวดังที่เป็นมา (โพลเลือกตั้งถูกพิสูจน์ได้ว่าผิด แต่โพลสำรวจความคิดเห็นไม่สามารถพิสูจน์ได้) ต่อไปนี้จึงทำโพลต้องระวังกันมากขึ้นในการใช้ความรู้วิชาการเพื่อหาความจริง

ปรากฏการณ์ทางสังคมสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาของประชาชนได้เป็นอย่างดี โดยไม่ต้องมีการสอบเป็นทางการ (บ่อยครั้งผลจากการสอบก็มีได้เป็นตัวชี้วัดที่ดี)

ความนิยมในการอ่านหนังสือของแต่ละสังคมก็เป็นตัวชี้วัดอีกตัวที่น่าเชื่อถือในบ้านเราการพิมพ์หนังสือเล่มหนึ่งและขายได้ถึง 2,000 เล่มในจำนวนประชากรที่อยู่ในวัย 18 ปีขึ้นไป 47 ล้านคน ถือว่าประสบความสำเร็จ แต่ในสังคมที่มีคุณภาพการศึกษาสูง เล่มที่ขายได้ติดอันดับนั้นจำนวนตัวเลขอาจขึ้นไปถึงหลักแสนหรือล้าน ถึงแม้จะมีประชากรเท่าเราหรือมากกว่าบ้านเราเพียง 2-3 เท่าตัวเท่านั้นก็ตาม

อย่าโทษคนลงคะแนนที่กระทำผิดพลาดเพราะไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิด ผู้ที่ควรถูกโทษคือระบบการศึกษาของเรา และผู้รับผิดชอบทั้งหลายซึ่งรวมถึงพ่อแม่ไทยด้วย

เครื่องเคียงอาหารสมอง

ผมได้ดูรายการโทรทัศน์เด็กไทยในวัย 8-10 ขวบ จากโรงเรียนไทยแข่งขันกันตอบปัญหาภาษาอังกฤษในช่อง Thai PBS อย่างน่ารักน่าเอ็นดู เด็ก ๆ มีความสามารถอย่างน่าชื่นชม แต่ที่สังเกตเห็นอย่างหนึ่งก็คือเกือบทุกคนที่เข้าร่วมแข่งขันจะสะกดคำโดยออกเสียงตัว H ว่า “เฮ็จ” กันทั้งนั้น ดูแล้วไม่รู้ว่าใครเป็นครูสอนภาษาอังกฤษเด็กเหล่านี้ และครูเหล่านี้เรียนภาษาอังกฤษมาจากสำนักไหนกัน

เด็กบางคนก็บอกชื่อโรงเรียนที่กำลังเรียนอยู่ โรงเรียนเหล่านี้ล้วนเป็นโรงเรียนมีชื่อทั้งนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนน่าจะดูแลประเด็นเล็ก ๆ นี้นักหน่อยนะครับ เพราะมันมีนัยสำคัญว่า อาจมีการสอนภาษาอังกฤษที่ผิด ๆ กันมากกว่านี้ เพราะแค่การออกเสียงพื้นฐานก็ผิดเสียแล้ว

น้ำจิ้มอาหารสมอง

ความยากลำบากย่อมสอนมนุษย์ดีกว่าความเพลิดเพลิน และความทุกข์โศกย่อมเป็นครูเรามากกว่าความสำราญ

(“ศรีบูรพา” จากนวนิยาย “ลูกผู้ชาย” พ.ศ. 2471)
